D17

Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

LKA

Europos LIETUVIS

Nr. 44 (2079) Londonas, 1989 m. lapkričio 15 d. XLIII

PABALTIEČIAI LANKĖSI EUROPOS PARLAMENTE

Praėjusios Europos Parlamento sesijos metu (X.23-27 dienomis) didesnė pabaltiečių grupė aplankė kelis Europos parlamentarus. Grupę sudarė Pasaulinės Baltų Santalkos pirmininkas estas Maido Kari, atvykęs iš JAV., tos pačios organizacijos įgaliotiniai Viktor Lepik ir dr. Bern Nielsen-Stokkeby (estai), Gunars Maierovics ir Janis Ritenis iš Vokietijos, Latvijos Liaudies Fronto atstovai, Janis Jurkans ir Juris Rozenvelds iš Rygos, ir latvių veikėjai E. Voitkuna (Australija), Imants Liegis (Anglija), ir Peters Vasarina (Švedija). Lietuvius atstovavo VLIKo įgaliotinis Kasparas Dikšaitis, kuris kartu su J. Riteniu organizavo susitikimus.

Pabaltiečių grupė, o kartais tik keli jos atstovai, pasimatė ir kalbėjosi Pabaltijo klausimais su šiais Europos parlamentarais: Otto von Habsburg, Christoper Beezley, Manuel Medina Ortega, Niels Anker Kofoed. Be to, visa grupė aplankė Krikščionių Demokratų frakcijos pirmininką dr. Egon A. Klepsch (Vokietija) ir Politinės komisijos pirmininką Giovanni Goria (Italija). Abu išklausė pranešimus ir domėjosi padėtimi Pabaltijo kraštuose.

Dr. E.A. Klepsch (susitikime dalyvavo ir parlamentaras Horst Langes (Vokietija), buvęs valstybės sekretorius) pabrėžė, kad jo frakcija ir toliau rems pabaltiečių pastangas atgauti nepriklausomybę.

Pasaulinės Baltų Santalkos pirmininkas M. Kari įteikė visų frakcijų pirmininkams laišką, kuriame paprašė: a) sekti vystymąsi Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje, b) suteikti aktyvią moralinę ir praktinę paramą politiniam nepriklausomybės siekimui, besireiškiančiam Pabaltijo valstybėse ir c) kreiptis į savo vyriausybes, kad jos būtų pasiruošusios pripažinti nepriklausomybes, kai jos bus paskelbtos.

Europos Parlamente apsilankymo proga, Janis Jurkans atatinkamiems parlamentarams įteikė Latvijos Liaudies Fronto pirmininko D. Ivens pasirašytą raštą, kuriuo atšaukiamas Algiui Klimačiui, Baltic Intergroup sekretoriui, suteiktas įgaliojimas Europos Parlamente ir Europos Taryboje atstovauti Latvijos Liaudies Frontą.

Kasparas Dikšaitis
1989.XI.6

PABALTIJO KLAUSIMAS JAV KONGRESO APKLAUSOJE

JAV Kongreso Atstovų rūmų Užsienio reikalų komiteto pakomitetis žmogaus teisių bei tarptautinių organizacijų klausimams lapkričio 2 d. sušaukė apklausą, kurios tikslas — nagrinėti demokratinių reformų tempą bei žmogaus teisių padėtį Sovietų Sąjungoje ir Pabaltijo valstybėse.

Anksčiau, tokiose Kongreso apklausose Pabaltijos kraštai dažniausiai būdavo linksniuojami kaip Sovietų respublikos. Tačiau, net ir šios apklausos pavadinime — „Pace of Democratic Reforms and Status of Human Rights in the Soviet Union and Baltic States" — buvo akcentuojama, kad Pabaltijo valstybės nėra teisėtos Sovietų Sąjungos dalys.

Liudytojų sąrašą sudarė pagrindinių žmogaus teisių organizacijų atstovai: Holly Burkhaiter — Human Rights Watch; Edward Kline — International League for Human Rights; Ludmilla Thorne — Freedom House; ir Serge Padukov — International Society for Human Rights.

Apklausą stebėjo maždaug 50 asmenų, jų tarpe svečiai iš Lietuvos — Antanas Buračas, Jonas Mugevičius, Viktoras Petkus ir Antanas Terleckas — kuriuos lydėjo VLIKo pirmininkas Kazys Bobelis. Apklausos pirmininkas

(Nukelta į 4 psl.)

Lietuva Sov. Sąjungos nacionalinės politikos krizėje

Spalio 13 d. Romoje vyko tarptautinis simpoziumas tema „Tautos Sovietų Sąjungoje, jos nacionalinės politikos krizės akivaizdoje". Pagrindiniai kalbėtojai buvo koordinacinio centro „Demokratija ir nepriklausomybė" nariai, jų tarpe dr. V. Skuodis ir kun. A. Svarinskas. Spausdiname dr. V. Skuodžio kalbos tekstą.

Tai kas dabar Lietuvoje vyksta galima pavadinti vienu žodžiu — atgimimas (renesansas). Savo dvasia jis yra panašus į XV-XVI amžių Italijos renesansą, kuris tiek daug davė ne tik darbščiai ir talentingai italų tautai, bet ir viso Vakarų pasaulio kultūrai.

Italų renesanso įtaka buvo stipriai jaučiama ir Lietuvoje. Renesanso ir vėlesnių laikų architektų ir menininkų darbai ir jų įtaka paliko Lietuvoje ryškius pėdsakus, kurie ir šiandien byloja, jog Lietuva buvo ir yra Vakarų kultūros kraštas.

Kada Italijoje prasidėjo renesanso epocha, Lietuva buvo didelė ir galinga valstybė, kuri lyg nenugalimas barjeras gynė Vakarų Europą nuo agresorių iš Rytų. Deja, taip atsitiko, kad Lietuva apsilpo ir XVIII a. pabaigoje buvo užgrobta iškilusios ir sustiprėjusios Rusijos. Pastangos išsivaduoti Lietuvoje buvo ryškios per visą XIX amžių, ir tiktai I-jam pasauliniam karui baigiantis Lietuva vėl tapo laisva ir nepriklausoma valstybe. 1921-siais metais ji buvo priimta į Tautų Sąjungą, kuri buvo dabartinės Jungtinių Tautų organizacijos pirmtakė.

Laisva Lietuva per labai trumpą laiką labai sustiprėjo ekonomiškai, aukštą lygį pasiekė švietimas ir nacionalinė kultūra. Tačiau tas laisvės „aukso amžius" Lietuvoje truko tiktai 20 metų.

Vykstant II-jam pasauliniam karui, Sovietų Sąjunga 1940 metų birželio 14 d. paskelbė Lietuvai ultimatumą ir sekančią dieną užplūdo šimtai tūkstančių Raudonosios armijos. Okupuotoje Lietuvoje po kelių savaičių buvo suorganizuotas farsas Lietuvos „laisvanoriško" prisijungimo prie Sovietų Sąjungos. Tas Maskvos Kremliaus melas tebekartojamas ir šiandien.

Okupacija buvo suplanuota jau 1939 metų rugpjūtyje, kada Sovietų Sąjunga ir Vokietija rezgė taikos draugystės sutartį. Pagaliau 23 dieną ji buvo pasirašyta kartu su slaptaisiais Molotovo-Ribentropo protokolais apie politinių interesų sferų pasidalinimą Rytų Europoje. To slapto susitarimo aukomis tapo ne tik Lietuva, Latvija ir Estija, bet ir Lenkija, Suomija bei Rumunija. Toji sutartis davė pradžią II Pasauliniam karui.

Šitų slaptų Molotovo-Ribentropo protokolų ir Stalino-Hitlerio susitarimų 50 metų sukaktį neseniai plačiai ir energingai paminėjo Lietuvos, Latvijos ir Estijos gyventojai. Apie juos daug rašė ir pasaulinė spauda.

Taigi, Lietuvos aneksija jau tęsiasi beveik 50 metų. Tai pati didžiausia lietuvių tautos nelaimė per visą lietuvių tautos istoriją.

Ribotas laikas, pagaliau ir šio pranešimo konkreti tema, neleidžia plačiau kalbėti apie tuos 50 aneksijos metus, tapusius ištisa lietuvių tautos tragedija, kuri pareikalavo milžiniškų fizinių ir dvasinių aukų. Visą tai išsamiai ir gražiai aprašė italų mokslininkas Dr. *Guido Michelini* savo straipsnyje „Lietuva: nuo stalininių represijų iki šiandieninio atgimimo", kurį neseniai atspausdino vieno Italijos universiteto žurnalas „Vita e pensiero".

Kas dabar Lietuvoje vyksta yra tikra, tačiau taiki revoliucija. Dabar visa lietuvių tauta pakilo į kovą už pilną žmogaus ir pavergtos lietuvių tautos teisių įgyvendinimą taip, kaip tas teises supranta laisvasis pasaulis.

Gerai žinoma, kad žmogaus teisės gali būti pilnai įgyvendintos tiktai laisvame ir tikrai demokratiškame krašte. Tai gerai supranta ir pavergtoji lietuvių tauta, pakilusi į kovą už savojo krašto laisvę.

Dabar Lietuvoje vyksta ir tikras stebuklas. Dar taip neseniai, vos prieš keletą metų Lietuvos vardą garsino persekiojamos Lietuvių katalikų Bažnyčios Kronika, politinių kalinių bylos, pavienių Lietuvos disidentų drąsūs balsai. Dabar gi, nuo 1988 metų vidurio, į kovą už Lietuvos teises ir laisvę pakilo beveik visi, nuo vaikų iki šimtamečių senelių.

Lietuvoje manevruodama valdžia buvo priversta padaryti tikėjimo ir Bažnyčios tolerancijos regimybę. Išsilaisvino spauda ir palengvėjo ryšiai su užsienio kraštais. Nebetrukdomos dažnos ir gausios protesto demonstracijos ir mitingai, į kuriuos susirenka iki 200 tūkstančių žmonių. Reikšmingą vaidmenį atlikusią pogrindžio spaudą pakeitė gausi ir įvairi formalioji spauda, kuri yra platinama atvirai. Atsikūrė daug laisvosios Lietuvos laikais egzistavusių organizacijų ir partijų, atsirado daug naujų organizacijų, nors jos yra neoficialios. Keliolika anksčiau veikusių oficialių organizacijų atsiribojo nuo centrinės priklausomybės Maskvai. Tokios priklausomybės nori atsisakyti ir dirbtinai sudaryta lietuvos komunistų partija.

* * *

Pagrindine jėga visų dabartinių Lietuvos pasikeitimų yra Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, kuris susikūrė 1988 m. birželio 3 dieną ir dabar turi daugiau kaip 300 tūkstančių vien tik aktyviųjų narių. Sąjūdis turi savo seimą ir to seimo tarybą, kurios pirmininkas yra prof. Vytautas Landsbergis.

Sąjūdis veikia Lietuvos TSR Konstitucijos rėmuose, todėl Stalino-Brežnevo dvasios centrui Maskvoje vis dar nėra preteksto užgniaužti Sąjūdžio veikimą ir likviduoti lietuvių tautos pasiektus demokratinius iškovojimus. Sąjūdis Lietuvoje yra įteisintas įstatymais. Jo vadų įtaka ir poveikis yra didelis ne tik respublikos valdžiai, bet ir Lietuvos kompartijos centro komitetui.

Sąjūdis pasiekė, kad Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas buvo priverstas išleisti eilę įstatymų, kuriais buvo įteisintas tautos himnas, tautinė vėliava, leista tautinė heraldika, už kurių panaudojimą vos prieš metus buvo taikomos griežtos bausmės. Buvo išleistas įstatymas, patvirtinantis jog Lietuvoje lietuvių kalba yra valstybinė kalba.

Pagaliau, Sąjūdžio poveikio dėka, šių metu gegužės mėnesį Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priėmė labai radikalų istorinį dokumentą, Deklaraciją apie suverenitetą, kurioje aiškiai pasakyta, kad Lietuva buvo jėga prijungta prie TSRS, kad TSRS vyriausybė ir dabar ignoruoja netgi Lietuvos tikro ekonominio savarankiškumo siekius ir kad vienintelė išeitis iš susidariusios sunkios padėties — atkūrimas valstybinio suvereniteto. Tuo pačiu metu į Lietuvos TSR Konstituciją buvo įvestos kelios reikšmingos pataisos, jų tarpe 70 straipsnio pataisa, kuri skelbia jog Lietuvos TSR turės galią tiktai tie TSRS įstatymai, kuriuos priims arba ratifikuos Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba.

Reikšminga, kad pavasarį įvykusiuose rinkimuose į TSRS Aukščiausiąją Tarybą, Lietuvoje, iš 42 išrinktųjų 36 buvo Sąjūdžio vadai arba Sąjūdį palaikantys deputatai. Tuose rinkimuose Lietuvos komunistų partija patyrė didžiulį pralaimėjimą.

* * *

Negalima nuneigti fakto, kad visų tų pasikeitimų Lietuvoje prielaidas sudarė M. Gorbačiovo vadovaujamos TSKP reformų paskelbimas, žinomų „glasnostį" (viešumo) ir „perestrojkos" (pertvarkos) vardais. Vakaruose gerai žinoma, kad tas reformas sąlygojo rimtos problemos, susijusios su tolesnio TSRS imperijos egzistavimo klausimais. Milžiniška TSRS imperija ir jos valdymo sistema atsidūrė aklavietėje, kuri pirmiausiai reiškia ekonominę šalies katastrofą, ideologinę, politinę, socialinę, ekologinę, kultūrinę ir tautinių santykių krizę.

Jau ketveri metai kai paskelbtoji ekonominių reformų programa stovi vietoje. Per tuos ketverius metus ekonominė krašto būklė dar pablogėjo. To priežastis — stipri stalinistų ir brežnevinės stagnacijos šalininkų įtaka.

Lietuva, Latvija ir Estija pirmosios parodė iniciatyvą išjudinti „perestrojką" iš vietos savo respublikose su sąlyga, jeigu joms bus suteiktas visiškas ekonominis savarankiškumas ir visiška veikimo laisvė. Tam yra reikalingas pilnas žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimas. Po ilgų svyravimų Maskva sutiko eksperimento tvarka Pabaltijo kraštams duoti sąlygini ekonominį savarankiškumą, tačiau ir toliau juose paliekant savo totalitarinį režimą. Kad taip bus, buvo gerai žinoma ir anksčiau. Todėl Pabaltijo kraštų gyventojams neliko nieko kito, kaip tik dėl Maskvos delsimo, patiems pasiimti dalį teisių ir laisvių, apie kurias buvo kalbėta anksčiau.

Tačiau įstatymai, varžantys ir labai apribojantys lietuvių tautos teises ir laisvę, dar neatšaukti, o Maskva grąsina vis dažniau. Represijos ir teroras Lietuvoje ir kitose Pabaltijo respublikose gali prasidėti ir dabar. Tai patvirtina š.m. rugpjūčio pabaigoje paskelbtas TSKP Centro komiteto „Pareiškimas dėl padėties tarybinio Pabaltijo respublikose". Tame pareiškime yra ir tokios užuominos: jeigu tie kraštai ir toliau sieks laisvės, „Pabaltijo tautų likimui gręsia rimtas pavojus (...) Padariniai galėtų būti tautoms katastrofiški. Galėtų iškilti klausimas dėl paties jų gyvybingumo".

Viena priežastis, kuri TSKP Centro Komitetą, Politbiurą ir Gorbačiovą tiesog įsiutino, buvo ta, kad Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos sudarytoji vyriausybinė komisija paskelbė slaptų Stalino-Hitlerio (Molotovo-Ribentropo) susitarimų ir jų pasekmių tyrimų išvadas, kurios įrodė Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupacijos 1940 metais tikrumą ir tebesitęsiančios jų aneksijos faktą. Nežiūrint piktos Maskvos reakcijos, š.m. rusėjo 23 dieną Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos sesijoje, tos komisijos išvados buvo priimtos vienbalsiai.

Laisvės siekimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje jau nebesutramdomas. Tai parode pasaulyje iki šiol negirdėta protesto forma, kada rugpjūčio 23 dieną iki pusantro milijono pabaltiečių susikibę rankomis sudarė gyvą grandinę, kuri sujungė visą Lietuvą, Latviją ir Estiją. Tą milijoninę demonstraciją gražiai pagerbė Italijos dienraštis *„La Respubblica"* rugsėjo 8 dienos savaitiniame priede.

Lietuvių tauta yra pasiryžusi pakelti naujus persekiojimus ir patirti naujas kruvinas aukas dėl laisvės. Tvirtą nusistatymą ir toliau dėl jos kovoti palaiko įsitikinimas, kad TSRS imperijos totalinė diktatūra anksčiau ar vėliau turės transformuotis į taikios ir tikros demokratinės valstybės formą.

* * *

Deja, kelia nerimą Vakarų pasaulio TSRS simpatikai, kurie įsitikinę, kad Sovietų Sąjungos imperijoje jau prasidėjo dekolonizacijos procesas ir kad ja dabar jau galima pasitikėti ir ją remti, padedant stiprinti jos ekonomiką. Visai pamirštama, kad TSRS atvejy jos ekonomikos sustiprėjimas pirmiausiai reikštų jos karinės galios, o tuo pačiu ir jos agresyvumo sustiprinimą.

Iš pasakyto kyla šios išvados.

1. Lietuvių tauta, kovojanti už savo teises ir laisvę, turi rimtų priekaištų didžiųjų valstybių vadovams ir Jungtinių Tautų organizacijai dėl jų abejingumo lietuvių, latvių ir estų tautų likimui. Mes norime jų paklausti: nuo kada Lietuvai nebegalioja Atlanto charta, žmogaus teisių ir Jungtinių Tautų organizacijos nuostatai, visoms tautoms užtikrinantys laisvo apsisprendimo teisę?

Manau čia vieta priminti žymaus italų publicisto Konstantino Camoljo 1928 metais paskelbtoje studijoje „Lituania martire" pasakytus žodžius: „Vakarų Europos civilizuotos valstybės (pridėsiu — ir JAV — V. Sk.), matyti, ne labai nusimano apie įvykius Rytuose ir Pabaltijo valstybėse, reikalaudamos taikos, paremtos neteisėtumu". Tie tauraus italo žodžiai, pasakyti prieš 60 metų, mums yra aktualūs ir dabar.

2. Mes norime jų paklausti: kodėl Sovietų Sąjungai, tipiškai kolonijinei imperijai ir pavergtų tautų kalėjimui, nebetaikomi tarptautinės teisės dekolonizacijos nuostatai? Tie patys nuostatai, kuri pagrindu po antrojo pasaulinio karo beveik šimtas Afrikos ir Azijos kolonijinių kraštų tapo laisvomis ir nepriklausomomis valstybėmis.

3. Lietuvių tauta įspėja Vakarų kraštų valdovus ir politikus: Sovietų Sąjungoje demokratizacijos procesas tiktai prasideda ir yra pavojus, kad tas procesas bus užsmaugtas. Sovietų Sąjungoje tikroji demokratija įsigalės tik tada, kada joje pasibaigs partokratinė diktatūra, paremta tiktai prievarta ir melu.

Roma, 1989.X.13.

LIETUVOJE

Dainų šventė

XII Lietuvos tautinė dainų šventė įvyks Vilniuje 1990 m. liepos 5-8 dienomis.

Pirmąją dieną Lietuvos parodų centre bus atidaryta liaudies meno paroda, o vakare Vilniaus senamiestyje į tautinį vakarą susirinks folkloriniai ansambliai. Per kitas tris dienas bus Kalnų parke surengtas dainų ir šokių ansamblių vakaras, „Žalgirio" stadione — šokių diena, Vingio parke — dainų diena. Žiūrovai galės pasigerėti visų Lietuvos etnografinių regionų dainomis, šokiais ir drabužiais.

Šventei ruošiasi arti pusantro tūkstančio chorų, šokių kolektyvų, pučiamųjų orkestrų, folkloro dainų ir šokių ansamblių bei kitų kolektyvų. Taip pat laukiama svečių — lietuvių meno kolektyvų iš JAV, Kanados, Australijos, Vak. Vokietijos, Lenkijos ir iš kitur.

Willy Brandt interviu

„Tiesa" (X.20) paskelbė tekstą Willy Brandto interviu, kuris spalio 17 dieną buvo transliuojamas per Vilniaus televiziją. Su žinomu Vakarų Vokietijos politiniu veikėju ir Socialistų Internacionalo prezidentu Maskvoje kalbėjosi Vytautas Kvietkauskas.

Willy Brandt, atsakydamas į klausimą, kaip jis vertina Lietuvos siekimą ekonominės, politinės ir kultūrinės nepriklausomybės, atsakė:

„Nėra taip paprasta spręsti apie šį reikalą. Aš esu tik skaitęs apie Lietuvą ir niekada nebuvau joje. Aš puikiai žinau, kas yra padaryta Lietuvai Antrojo pasaulinio karo metu... Lietuvių tautos siekiai man yra artimi. Tai yra, kaip jūs sakote, siekiai ekonominėje, kultūrinėje srityse. Ir būtent šiose srityse norima siekti savo indentiškumo. Aš galiu tiktai simpatizuoti būtent tai savarankiškumo dvasiai, toms tradicijoms, toms jėgoms, kurios šiuo metu yra Lietuvoje. Aš simpatizuoju toms jėgoms, kurios taip pat siekia bendradarbiavimo su Europa".

LK partijos pertvarka

Neseniai spaudoje paskelbtą Lietuvos komunistų partijos programos metmenų projektą diskutavo ir svarstė spalio mėnesio vidury įvykęs LKP CK XXI plenumas.

Programai priimti plenumas nutarė sušaukti š.m. gruodžio 19 dieną Vilniuje Lietuvos komunistų partijos XX suvažiavimą.

Kalbėdamas plenume, LKP CK pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas nušvietė partijos pirmaeilius tikslus: demokratijos plėtojimas ir Lietuvos valstybingumo atkūrimas.

Spalio 19 dieną A. Brazauskas lankėsi Kaune, kur miesto partinio aktyvo susirinkime kalbėjo apie aktualiausius šių dienų uždavinius. Jis pabrėžė, kad LKP XX suvažiavimas bus posūkio taškas Lietuvos komunistų partijos istorijoje. Šiandien partijos pozicija pertvarkos atžvilgiu yra aiški ir nedviprasmiška. Partija siekia praktiškai įgyvendinti Lietuvos žmonių norą — atkurti suverenią valstybę. Tai nereiškia, kad kviečiama nutraukti ekonominius, kultūrinius ir kitus ryšius su TSRS ir su kitomis respublikomis. Tačiau tie santykiai turi įgauti naują turinį, juos būtina grįsti partneryste su lygiateisiškumu.

A. Brazauskas pasakė, kad savo tikslų turime siekti konstruktyvumu ir įstatymais. LTSR Aukščiausioji Taryba jau yra priėmusi nemaža svarbių įstatymų, rengiasi priimti ir naują jų paketą: pilietybės, referendumo ir kitus įstatymus, pataisas Konstitucijoje, išplečiančias piliečių teises, naujai traktuojančias valstybės ir bažnyčios santykius.

Pirmasis sekretorius taip pat paminėjo Lietuvos ekonominį savarankiškumą, kuris šiuo metu yra įstrigęs Maskvoje. Jis ragino Lietuvos ekonomistus, kad dirbtų šioje srityje intensyviau. Lietuvos komunistų partijos savarankiškumas turės būti įteisintas LKP suvažiavime, kuris įvyks š.m. gruodžio mėnesį.

Lietuvių Kultūros Instituto 1989 m. suvažiavimas

Devintas iš eilės LKI suvažiavimas įvyko 1989 spalio 13-15 d. d. Hüttenfelde, Vakarų Vokietijoje. Paskaitose ir diskusijose dalyvavo per 50 LKI narių ir svečių, o į vakarinį koncertą atsilankė apie 150.

Suvažiavimo paskaitinė programa prasidėjo šeštadienį 9.30 val. naujai atstatytos Romuvos pilies didžioje salėje. Atidarydamas suvažiavimą, instituto vedėjas V. Bartusevičius nurodė į pakitusius Lietuvos ir išeivijos santykius. Taip išeivijos kultūros pasiekimai Lietuvoje yra priimami ir vertinami, o ir išeiviams didžiąja dalimi nebeliko pagrindo įtartinai žiūrėti į Lietuvos kūrėjus. Nežiūrint to, pabrėžtas LKI-to kaip išeivių įstaigos vaidmuo su savitais į jos poreikius nukreiptais tikslais. Nors išeivių veikla neįsivaizduojama be sąryšio su tėvyne ir ten vykstančiu gyvenimu, tačiau LKI-o uždaviniai nubrėžti taip, jog jis nenustotų savo reikšmės net ir Lietuvai tapus nepriklausomai.

Aplamai instituto veikla galime būti patenkintais, atsižvelgiant į tai, jog dar neturime apmokamų tarnautojų, o visas darbas atliekamas laisvalaikiu. LKI-o biblioteka baigiama įrengti naujose patalpose. Jau pastatyta 420 m. lentynų, kurios gali talpinti apie 15.000 knygų. Šiuo metu turima apie 5.000 tomų, kurių per 3.500 jau kataloguoti. LKI-o katalogai stovi Heidelbergo bibliotekų bendrame kataloge ir Rytų Europos centriniame kataloge Marburge. Netrukus jį gaus Lituanistikos tyrimų ir studijų centras Čikagoje ir Nacionalinė M. Mažvydo bibliotekos sistema. Bibliotekos vedėju yra dipl. bibl. Artūras Hermanas, kuris atlieka ir katalogavimo darbą.

Archyvo patalpomis naudotis dar negalima, todėl jo tvarkymas dar nejuda į priekį. Kita LKI veikla eina jau įprasta vaga. Baigiama spaudai ruošti 1988 metų suvažiavimo darbai. Turėtų pasirodyti ir šių metų suvažiavime skaitytos paskaitos atskiru leidiniėliu. Naujai prisideda veikla surišta su pagėrėjusiais ryšiais su Lietuva. Mezgami kontaktai su įvairiomis įstaigomis, stengiamasi kiek galima padėti informacija, literatūra ir kt.

Pirmąją suvažiavimo paskaitą „Mintys, steigiant LKI-o muziejų Romuvoje", skaitė LKI-o narys meno istorikas dr. Povilas Reklaitis. LKI-tas jau nuo savo veiklos pradžios buvo užsibrėžęs steigti muziejų, tačiau užmojis negalėjo būti vykdomas, kadangi trūko patalpų. Dabar gražiai atstatytoj Romuvos pilyje patalpos gal ir atsirastų, todėl klausimą galima svarstyti jau visai konkrečiai.

Paskaitininkas nurodė į kas metus kylantį visuomenės susidomėjimą įvairios rūšies parodomis bei muziejais, pristatė įvarias muziejų koncepcijas ir bandė aptarti būsimo LKI-o muziejaus pobūdį.

Dr. Reklaičio nuomone, LKI muziejus neturėtų rodyti lietuviškos kultūros aplamai sau ar kitataučiams, kaip tai daro pabėgėliai savo t.v. tėvynės kambariais (Heimatstuben). Muziejus turėtų dokumentuoti ir parodyti pirmoje eilėje buitinį lietuvių tremtinių gyvenimą Vokietijoje ir tai ypač pokarinį-stovyklinį gyvenimą. Daug dalykų yra žuvę, daug archyvinės medžiagos perkelta ir į užjūrius. Tačiau reikėtų ir čia gelbėti nuo pražūties, kas dar nepražuvo. Kauptina medžiaga po moto „Didysis lietuvių tautos egzodas ir benamis gyvenimas".

Kandangi daug kam nežinoma, kas svarbu išsaugoti, pateikiame kai kuriuos suminėtus pavyzdžius. Saugotina viskas, kas dokumentuoja:

— pabėgimą iš Lietuvos: nuotraukos, pasiimti reikmenys — indai, rūbai, įrankiai, knygos, papuošalai ir kt.;

— gyvenimą stovyklose: spausdiniai, atsišaukimai, patikrinimų ir kt. formularai, kultūrinio gyvenimo liudininkai, liaudies meno kūriniai, organizacijų archyvų likučiai, liet. apylinkių bylos, nuotraukos.

Ši muziejaus samprata neveda aiškios ribos tarp grynai archyvinės medžiagos ir muziejinės. Iš sukauptos medžiagos, reikalui esant, galima tam tikrą dalį ir išstatyti parodai.

Pridėti reikia, kad gelbėtini nuo pražūties yra ir dabartinio mūsų gyvenimo Vokietijoje pėdsakai. Dabartim niekas nesirūpina. Praėjus 50-čiai metų bus vėl graibstomasi, bet didelė dalis reikiamos medžiagos tada bus pražuvusi. Nors matome daug mėgėjų fotografų, įrašinėojų į garsines ar vaizdines juostas, tačiau medžiaga lieka kažkur išmėtyta, nesutvarkyta, nesužymėta. Ji taip ir dings. Keistu būdu neatsiranda niekas, kas šituo darbu užsiimtų sistematiškiau. Faktines išlaidas būtų galima padengti. Yra visa eilė vokiečių, kurie tvarkingai renka ir tvarko, kad ir nuotraukas iš lietuviško gyvenimo, o lietuviai?!

Šia proga norėtųsi atkreipti visų dėmesį, kad ateityje sąmoningiau žiūrėtume į šį reikalą ir kai kuriuos daiktus, vietoje išmetus, atiduotume saugoti LKI-ui.

Antrasis paskaitininkas Heidelbergo universiteto Rytų Europos istorijos katedros ordinaras prof. dr. Helmut Neubauer savo paskaita „Didysis Naugardas tarp Lietuvos ir Maskvos" nukėlė klausytojus kelis šimtus metų į praeitį.

Paskaitininkas bandė nušviesti 15 amžiaus antrosios pusės padėtį — iki D. Naugardo respublikos pajungimo Maskvai 1477-78 m. — šiame regione, kuris tarsi elipsė turėjo du jėgos centrus — Lietuvą ir Maskvą. Kiekvienas iš jų bandė teritorijos padidinimu padidinti ir savo galią. Tad Naugardas stovėjo tarp dviejų jam grąsančių jėgų. Antra vertus, jam atsivėrė ir pasirinkimo galimybė. Istorinė raida, pasiremiant to laiko dokumentais, buvo atskleista trijose plotmėse: užsienio, bažnytinės ir socialinės bei konstitucinės politikos.

Trečioji paskaita „Vokiečių repatriacija iš Lietuvos 1941 metais" atkėlė klausytojus į netiek tolimą praeitį. Paskaitininkas Horst Stossun, lietuvių kilmės vokietis šia tema parašęs dizertaciją. Tuo tikslu jis yra peržiūrėjęs visą Vakaruose esamą archyvinę medžiagą. Į Lietuvą savo laiku nebuvo įsileistas. Todėl yra likę kai kurių atvirų klausimų, kurie pakol kas turėjo likti neatsakyti.

Repatriacijos mintis kilo Berlyne. Nebuvo jokių Lietuvos vokiečių pagalbos prašymų. Jų padėtis nebuvo grėsminga, tačiau, jei jie nebūtų buvę grąžinti, be abejo, kaip grupė, būtų buvusi sunaikinta, būtų tapusi stalinistinių trėmimų auka. Vokiečių daugumą sudarė ūkininkai, amatininkai, inteligentų buvo nedaug. Jie tačiau sėkimingai atlaikė asimiliacijos spaudimą.

1939 sausio 10 pasirašyta repatriacijos sutartis, pagal kurią 51.420 žmonių iš Lietuvos galėjo persikelti į Vokietiją. Jei kitur minimi didesni skaičiai, tai jie apima asmenis, kurie jau anksčiau buvo repatrijuoti. Vokiečių valdininkai nelabai griežtai žiūrėjo, jog išvyktų tik vokiečiai. Vyko ir vokiečių šeimos nariai bei specialiai tam susituokę. Nepamirštini vokiečiais prisidengę asmenys ar išvažiavę pasislėpę vežimuose. Retai atkreipiamas dėmesys, kad pagal tą pačią sutartį apie 20.000 asmenų buvo grąžinti iš Vokietijos Reicho (Klaipėdos krašto) į Lietuvą.

Kadangi klausytojų tarpe buvo visa eilė paskaitoje nušviestųjų įvykių liudininkų, išsivystė gyvos diskusijos. Ir čia iškilo reikalas dokumentuoti liudininkų atsiminimus. Daug įdomių dalykų, niekur neužrašytų dokumentuose, žmonės žino ir atsimena.

Paskutinės paskaitos tema „Lietuvių-lenkų santykiai". Paskaitininkas Jerzy Bahr, lenkas, jau eilę metų šveicarų Rytų instituto Berne mokslinis bendradarbis. Jis nesileido nei į istorinius problemos nagrinėjimus, nei į polemiškus išpuolius ar gynimąsi, o pristatė paskutinio dešimtmetyje išaugusius priešiškumus tarp tautų ir kraštų. Ir Rytų bloko visuomenės buvo viena nuo kitos atskirtos geležine uždanga, taip kad šiandien santykius sunkina neištirta ir neįsisavinta praeitis. Karo pabaigoje beveik visi gavo, ko siekė, bet ta kaina, kad patys prarado nepriklausomybę. Paskaitininkas manė, kad dabartinė įtemptis lietuvių ir lenkų santykiuose šiuo metu nepašalinama, kadangi jos priežastis yra psichologinio pobūdžio. Jos sprendimui reikia ilgesnio ramaus laiko, kurio šiuo metu neturima. Jis kėlė vieną po kitos tas abiejų pusių psichologines užtvaras, trukdančias santykių išlyginimui.

Paskaitininkas palietė ir pačius aktualiausius išsivystymus Lietuvoje ir kėlė klausimą, su kuo eis lenkai — su lietuviais ar su rusais. Jis manė, kad veikiausiai su lietuviais. Jis kritiškai vertino lenkų pastangas sukurti autonomines sritis Lietuvoje, nes tai pasikėsinimas į Lietuvos teritorinį integralumą. Juo labiau šiuo metu, kai lietuviai kovoja už savo nepriklausomybę. Jo nuomone lenkai Lietuvoje nesudaro intelektualiai pakankamai stiprios organizacijos, kuri būtų partneris Sąjūdžiui ir Solidarumui. Tarpusavio santykius drumsčia ir lenkų turistai, kurie vyksta į Lietuvą vedami nostaligijos ar biznio. Sienos uždarymas atsilieptų labai neigiamai tarpusavio santykiams.

Galop paliestas buvo ir Karaliaučiaus klausimas. Pirmą kartą istorijoje lietuviai susiduria su rusais rytuose ir vakaruose. Jis klausė, ar lietuviai, ar Sąjūdis turi bendrą koncepciją, kokia turėtų būti šio krašto ateitis? Jo manymu tai galėtų sudaryti didesnę problemą, negu ikišiolinę dalykų eigą, nežiūrint visų sunkumų ir neigiamų reiškinių. Jis skatino vystyti santykius visose plotmėse ir srityse. Tam laikai dabar geresni, negu anksčiau. O jei ateityje, ko jis nelinki, vystymasis Lietuvoje būtų sustabdytas jėga, tai būtų svarbu Lenkijoje turėti draugų ir užtarėjų.

Diskusijos šiuo klausimu vystėsi ramiai ir rimtai, be didesnių jausminių išpuolių. Tai be abejo paskaitininko nuopelnas, kuris sugebėjo problemą pristatyti atitinkamame lygyje.

Vakare Lietuvių kultūros draugijos pirmininko A. Palavinsko rūpesčiu LKI-o suvažiavimo dalyviams, LKD-jos nariams ir apylinkės lietuviams buvo suruoštas koncertas, kurį atliko svečiai menininkai iš Vilniaus — Vaclovas Daunoras (bosas) ir Robertas Berkionis (pianinas). Jie atliko vakarų bei lietuvių kompozitorių klasikinės muzikos kūrinius. Menininkai publikos buvo šiltai priimti ir palydėti audringais plojimais. Po koncerto dalyviai galėjo dar pabendrauti, pasivaišinti.

LKI-o suvažiavime dalyvavo ir visa eilė svečių iš Lietuvos, su kurias buvo tariamasi įvairiais reikalais. Taip dr. Zigmantas Morkūnas pristatė 1989 m. atkurtos nevalstybinės Lietuvos vadybos draugijos tikslus. Ji siekia sukurti ir plėtoti savitą tautinę vadybos koncepciją ir padėti atgimstančiom Lietuvos visų tipų bei lygių organizacijoms pereiti prie išsivysčiusiai visuomenei atitinkamų valdymo pavidalų ir būdų, besiremiančių šiuolaikine menedžmento teorija ir praktika, taip pat modernia informacine technologija. Čia galėtų paveikiai pagelbėti užsienyje gyvenantys lietuviai ir kitataučiai specialistai. Ateinančių metų pavasarį planuojama sušaukti tarptautinį kolokvijumą, kuriame galėtų dalyvauti viso pasaulio mokslininkai suinteresuoti Lietuva ir norintys jai padėti.

Mokslo leidyklos vyr. redaktorius V. Januškis ir Žodynų red. vedėjas A. Druktenis, pirmą kartą Frankfurto knygų mugėje turėję Lietuvos skyrių, tyrė galimybes parduoti Vokietijoje Lietuvoje spausdintas knygas, ypač Vokiečių-lietuvių kalbų žodyną. Mugėje išstatytas knygas jie paliko Vasario 16 gimnazijos bibliotekai.

Sekmadienį ryte LKI-o nariai susirinko savo metiniam susirinkimui. Po veiklos pranešimų ir piniginės atskaitos, kontrolieriui P. Odiniui siūlant, valdyba buvo atpalaiduota nuo atsakomybės už 1987 ir 1988 metus. Aptarta tolimesnė instituto veikla. Suvažiavimas baigėsi pamaldomis ir bendrais pietumis.

Padėka priklauso Vasario 16 gimnazijos vadovybei ir ūkio personalui, globojusiems ir maitinusiems suvažiavimo dalyvius. Padėkoti norėtusi ir visiems kitiems LKI-o rėmėjams, ypač Sielovados delegatui prel. A. Bungai, kuris už DM 5.000, — nupirko instituto bibliotekai lentynų ir E. Gerutienei, kuri apmokėjo visas dr. Geručio archyvo ir knygų atgabenimo į Romuvą išlaidas.

LKI

Vydūno Kultūros Centras

(PRADŽIA „EL." NR. 43)

Mažosios Lietuvos Tyrinėtojas Vytautas Šilas:

— Tie, kurie gyvena Tilžėje — gyvena buvusioje Lietuvos žemėje. Mūsų, lietuvių tautos dalis nuo amžių gyveno čia, tarp Prėgliaus ir Nemuno. Jūs nesate nei atėjūnai, nei laikini gyventojai. Šis suvokimas turėtų suteikti jėgų ir tolesnei veiklai. Neseniai „Kaliningradskaja pravda" laikrašty pasirodė straipsnis, įrodinėjantis, kad mes neturim jokių ryšių su tuo kraštu. Atseit, išvykus senesiems gyventojams, tie ryšiai nutrūko. Netiesa. Tie ryšiai yra. Seni ir neužmirštami kultūriniai ryšiai. Štai tiesa apie šį kraštą: „Tai žemė, kur buvo išleista pirmoji lietuviška knyga — 1547 m., pirmą kartą į lietuvių kalbą išversta biblija—1590 m., išspausdinta pirmoji lietuvių kalbos gramatika, — 1653 m., pasirodė pirmoji lietuviška grožinė knyga, — 1706 m., įsteigtas pirmasis univeritetinis lietuvių kalbos seminaras, mūsiškai — lietuvių kalbos katedra, — 1718 m., išėjo pirmasis mokslinis darbas apie lietuvių kalbą, — 1747 m., įsteigta pirmoji lietuvių mokytojų seminarija, — 1811 m., pasirodė pirmoji lietuviška poema — Kristijono Donelaičio „Metai", — 1818 m., pasirodė pirmasis periodinis leidinys lietuvių kalba, — 1822 m., išėjo pirmoji liaudies (čia surinktų) dainų rinktinė, — 1825 m., išėjo pirmasis tautinis lietuvių žurnalas, — 1883 m., įsikūrė pirmoji tautinė lietuvių organizacija, — 1885 m., įsteigtas pirmasis lietuvių etnografinis muziejus, — 1905 m.". Tai vis Mažoji Lietuva. Mus, visą Lietuvą, su tuo kraštu sieja būtent tokia istorinė praeitis. Tilžė beveik visada buvo lyg ir Mažosios Lietuvos sostinė. XIX ir XX amžiuje visi lietuviai žiūrėjo į Tilžę ir iš Klaipėdos pusės, ir iš Gumbinės. Ir dabar mes žiūrėsim į ją kaip į pagrindinį Kaliningarado srities lietuvių centrą. Visa, ką paminėjau, arba ne, turi su kuo nors konkretų sąlytį. Neliko Tilžėje bažnyčios, kur kunigavo Kleinas, parašęs pirmąją lietuvišką gramatiką, bet liko kiti objektai. Jūs dabar padėsite atkurti Vydūno muziejų. Pastate, kur įvyko pirmasis pasaulyje K. Donelaičio vakaras (buvusioj Tilžės miesto salėj) kuriamas miesto muziejus. Yra ir pastatas, kuriame buvo išleistas pirmasis „Varpo" numeris. Ragainėje — bažnyčia, susijusi su Mažvydo vardu, Baltakiemis, susijęs su P. Ruigio, Švobos, Jordano vardais, jame ir K. Donelaitis lankėsi. Tame pastate dabar — žemės ūkio sandėlys. Reikėtų susirūpinti tuo pastatu, memorialine lenta. Apleisti Lazdynėliai. Daug yra tokių objektų. Man atrodo, kad jums vietiniams gyventojams, būtų galima rūpintis, kad tų pastatų neniokotų, kad jie būtų prižiūrimi. O mes iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos pagal išgales paremsim talkomis, per Kultūros ministeriją.

VVU docentas Domas Kaunas:

— Sėdėdamas čia ir klausydamasis savo kolegų, galvojau, ką mąsto žmonės, atėję čia iš Tilžės ir jos apylinkių. Na, galvoja, plepiai, neduoda mums patiems išsižioti. Jūs turite savų tikslų. Jums reikia savo būstinės susirinkimams ir pokalbiams. O mes čia agituojam: Mažvydas, Vydūnas, kokio niekas nematė, kalbam apie pirmąsias knygas ir t.t. Bet turbūt suprasite mus, kodėl taip kalbame. Mums rūpi, todėl dirbame ši darbą. Mes, būdami kito krašto, mielai atvykom čionai. Žinojom, kad nė vieno prūso lietuvninko čia jau nebesutiksime. (Gal jūs paskui pasakysite savo nuomonę). Aš esu daug kartų keliavęs po šiuos kraštus. Šnekėjęs su žmonėmis. Žiūrėk, čia dzūkas, čia suvalkietis, čia aukštaitis begyvenąs. Ir per visą laiką tik vieną prūsą lietuvninką sutikau. Bet jau visiškai pasigėrusią moterį, kuri apie savo praeitį nebegalėjo nieko pasakyti. Labai norėtųsi, jog ir Basanavičius, ir Kudirka yra jūsų ir mūsų bendros idėjos tėvai. Vos ne dvidešimt metų domiuosi Mažąja Lietuva, to krašto knygos istorija. Kai ką norėčiau ir tilžiskiams priminti — kuo šis kraštas svarbus. XVI a. iš Didžiosios Lietuvos mūsų visa šviesuomenė traukė į tą kraštą. Iš čia jie švietė Lietuvai. Jūs taip pat iš ano krašto traukėt čia. Ir tikėsimės iš jūsų kažko taip pat gauti. Šitas kraštas lietuvių kultūrai per 400 metų davė apie pusketvirto tūkstančio lietuviškų knygų, daugiausia spausdintų gotišku šriftu. Tos knygos, išleistos krašto poreikiams, yra labai svarbios. Jos įėjo į mūsų kultūros apyvartą. M. Mažvydo katekizmas prabilo labai gražiu žodžiu į aukštaičius, žemaičius ir visus lietuvius. Ir kitos knygos skynė kelią lietuvių kultūrai į Vakarų Europą. Kai Vilniuje 1846 metais pasirodė Lauryno Ivinskio kalendorius, tuo pačiu metu Mažojoj Lietuvoj išėjo tam kraštui skirtas kalendorius. Šiame krašte išėjo ir „Aušra" — Karaliaučiuj išspausdintas pirmas LAIKRAŠTIS. Tilžė net vokiečių buvo vadinama Mažosios Lietuvos sostine.

Tyrinėdamas to krašto istoriją, susidūriau su lietuvių organizacijų veikla. Jos kūrėsi nuo 1885 metų. Pirmoji buvo „Birutė", o paskui pasipylė kaip grybai po lietaus: „Vilnė", „Įsrutis"... 1910 metais įsisteigė Gumbinės lietuvių draugija. Nuo ko tos draugijos pradėdavo savo veiklą? Būstinė! Svarbiausia turėti kur prisiglaust.

Kultūros fondo Klaipėdos skyriaus pirmininko pavaduotojas Dionyzas Varkalis:

— Savo gyvenimą paskyriau Mažajai Lietuvai. Renku viską, kas susiję su jos istorija, kultūra. Esu surengęs apie 10 parodų apie Mažosios Lietuvos literatūrą, laikraščius. Steigiu Mažosios Lietuvos kultūros palikimo — kalvystės muziejų. Jau surinkta daugiau kaip keli tūkstančiai eksponatų. Būsimajam Vydūno muziejui pasižadu padovanoti apie 10 stendų medalių, susijusių su Vydūnu. Perduosiu ir Vydūno veikalų.

Norėčiau, kad šiame krašte atgimtų „Santara", jungusi jaunimo organizacijas Mažojoj Lietuvoj, įsteigta 1912 m. Tilžėje. Dovanoju jums „Jaunąją Lietuvą", „Skautų aidą" ir „Santarą".

Tilžiškis Kostas Lekšas:

— Labai džiaugiuosi, kad šiandien čia matau Lietuvos ąžuolus. To ąžuolo išleistas šaknis, kurios 40 metų buvo laužytos. Atgimimas pakėlė Lietuvos dvasią ir moralę. Turime teisę kalbėti tiesą. Bet ir šiandien dar gali sugrįžti vakarykštė diena. Tremtinių vardu noriu jums padėkoti ir palinkėti, kad tas Lietuvos ąžuolas greičiau skleistų savo šakas. Kaliningrado srity, Mažojoj Lietuvoj, gyvena apie 45 tūkstančiai lietuvių. Trečioji karta jau nyksta be mūsų kultūros ir be mūsų gimtosios kalbos. Daug ką nužudė 200 gramų stakanas... Daug baisių tiesų prigijo sielose. Apie save aš daug nešnekėsiu: „esu aš tas, kur laimina dangus. Aš gyvas perėjau marias, gelmes, bedugnes, upes be tiltų, krantus be takų". Dabar uždegtas tos praeities, sugrįšiu į šias dienas. Gruodžio mėnesį parašiau Švietimo ministrui H. Zabluliui prašymą. Pateikiau jam faktus ir paklausiau, kas yra atsakingas už mūsų jaunimą, kuris žūsta be gimtosios kalbos. Paminėjau ir tą faktą, kad jau 1970 m. dėl panašių dalykų kreipiausi į Kaliningradą, Vilnių, Maskvą... Ir nesulaukiau atsakymo.

Lietuvos Jaunimo susivienijimo „Lituanica" atstovas Audrys Antanaitis:

— Susivienijimo „ Lituanica" vardu sveikinam įsikūrusį lietuvių centrą. Tikimės, kad mūsų bendradarbiavimas bus vaisingas ir gražus. Susivienijimui rūpi lietuvių jaunimas, gyvenantis visame pasaulyje. Kol kas mes daug važinėjame po Baltarusiją. Radome mokytoją, kuri dėsto Girių mokykloje, lietuvių saloje. Norėtume, kad steigtųsi lietuviškos mokyklos ir buvusioje Mažojoje Lietuvoje. Jei gausime tėvų pareiškimų, kad jų vaikai nori mokytis lietuviškai, padėsime rasti mokytojų. Nepraraskime vilties. Ko gero Palangoje pavyks surengti ir ilgesnes stovyklas Sibiro tremtinių, Baltarusijos bei Mažosios Lietuvos lietuvių vaikams. Jei bus poreikis, galėsime rengti tokias stovyklas ir kitose vietose. Norime, kad jūs rašytumėt mums apie savo rūpesčius. Juos pagarsinsim viso pasaulio lietuvių organizacijoms.

Tegu žino, kad Mažojoje Lietuvoje yra lietuvių, jie nori atgaivinti savo kultūra. Norėtume atvažiuoti į Mažąją Lietuvą su ansambliais, rengti vakarones. Bendrauti, žadinti vietos lietuvių tautinę samonę. Norime paskelbti knygų rinkimo akciją. Paskui jas perduosime lietuviams, gyvenantiems už Respublikos ribų. Svarbu, kad knygos patektų ten, kur jų reikia.

„Nemuno kraštas", 3/1989

DBLS TARYBOS SUVAŽIAVIMAS

Šių metų DBLS Tarybos suvažiavimas įvyko 28 d. Derbyje. Kaip ir kasmet buvo keliamos panašios problemos, diskutuojami einamieji reikalai. Gal tik vienas dienotvarkės punktas sukėlė daugiau susidomėjimo — tai ryšių su Lietuva palaikymas ir atvykstančių iš Lietuvos priėmimas.

Paskutiniu laiku daugiau ir daugiau atvyksta anglų organizacijų iškviestos grupės ar pavieniai asmenys. Jų priėmimai mus aplankant Lietuvių Namuose ar Sodyboje kainuoja pinigų sumas, kurių nėra skirta nei Sąjungos nei Lietuvių Namų B-vės biudžetuose, todėl atvykstančiųjų priežiūrai naudojamos sumos yra atitraukiamos nuo kitų svarbių reikalų. Šiuo reikalu suvažiavime buvo siūloma, sekančiame DBLS Suvažiavime ištirti galimybes pasinaudoti DBLS Tautinės paramos fondo turimomis sumomis ir kokiems tikslams šis fondas buvo įsteigtas. Kitas pasiūlymas — steigti dar vieną fondą atvykstantiems paremti — buvo atmestas.

Kitas svarbus klausimas: ar atvykstantieji nėra siunčiami su tikslu, išeivijoje esančius įtikinti, jog atsikuriančiai Lietuvai visiškos nepriklausomybės nereikia, nes atvykstantieji kolektyvai ir individai atrodo pakankamai tautiški ir laisvi. Ši prielaida buvo remiama pereitais metais gauta žinute iš Estijos.

DBLS Tarybos pirm. J. Levinskui šį suvažiavimą atidarius buvo perskaityti sveikinimai raštu: s. S.B. Vaitkevičiaus LSS vardu, J. Vilčinsko, P.B. Varkalos, J. Kerienės — „Dainaviečių" vardu, A. Blinstrubo — DBJS, kun. S. Matulio, MIC, — „Židinio", „Šaltinio", Katalikų Bendrijos ir Sielovados vardu. DBLS CV pirmininkas Jaras Alkis pasveikino suvažiavusius, Tarybos prezidiumą ir palinkėjo našios eigos.

Apie praeitų metų LSS Europos Rajono skautų veiklą išsamiai pranešė v.s. J. Maslauskas, o s. V. Gasperienė pranešė apie Sodyboje šių metų skautų stovykloje pastovyklę „Ateitis" ir prašė skyrius raginti jaunius ir jų tėvelius joje dalyvauti. Ilgesnės diskusijos vyko jaunimo reikalais. Jų atstovo šiame Tarybos suvažiavime nebuvo. Buvo aiškinama, kad tuo pačiu metu vyksta ir kiti parengimai, kuriuose jaunimas turėjo dalyvauti, jaunimo veikla nėra sustojusi, tik mes apie ją labai mažai žinome.

Buvo diskutuojama Sodybos padėtis ir, atrodo, kad naujai vedėjai Sodybą perėmus, Sodybos finansiniai reikalai gerėja.

Kalbant apie „Europos Lietuvį" buvo pasiūlyta, kad sumažinus išlaidas, sumažinti jo formatą, mažinant žinių kiekį iš Lietuvos ir daugiau rūpintis vietinės veiklos aprašymu. Vienas „EL" skaitytojas nusiskundė, jog negaunąs savaitraščio reguliariai, kaip anksčiau. Jam buvo užtikrinta, kad „EL" administracija dabar laikraštį išsiunčia punktualiai kiekvieną penktadienį.

Baigdamas suvažiavimą Tarybos pirmininkas J. Levinskas paklausė: ar iš viso Taryba yra reikalinga, nes ji nieko negali nutarti ar pakeisti? Dauguma tam nepritarė, nesTarybos suvažiavimas yra reikalingas lyg mažas metinis Sąjungos suvažiavimas, kuriame galima pasidalinti nuomonėmis, apsvarstyti problemas ir paruošti rezoliucijas sekančiam DBLS Suvažiavimui.

1989 m. DBLS Tarybos suvažiavimas baigtas Tautos himnu.

Henrikas Gasperas

STREIKUOJA ANGLAKASIAI

Užsienio spaudos agentūros praneša, kad nuo spalio 26 d., pradėjo streikuoti devynių iš trylikos Vorkutos šachtų darbininkai. Angliakasiai nutraukė darbą akivaizdžiai pažeisdami aukščiausiosios tarybos Maskvoje šio mėnesio pradžioje paskelbtą įstatymą, draudžiantį streikus kraštui gyvybinėse ekonominėse srityse, tarp jų ir šachtose. Devynių Vorkutos šachtų darbininkai paskelbė streiką dėl to, kaip pažymėjo vienas jų atstovų, kad valdžia jiem daug ką pažada, bet duotųjų pažadų nevykdo. Vorkutos angliakasiai, kaip ankščiau Kuzbaso šachtininkai, reikalauja, kad jiem būtų padidintas darbo atlyginimas, kad būtų pagerintos darbo sąlygos, ir kad būtų aprūpinti geriau maisto produktais ir buitinėmis prekėmis. *AGI/AP*

TOMO STANTON LIETUVA

„Aš jus visus išmokysiu lietuviškai..." — pasakė kartą savo klasės draugams šešerių metu Tomas Stanton. Klasės pertraukų metu, kada mažieji aptarinėja savaitgalių veiklą, Tomukas gi pasigyrė, kad šeštadieniais su mamyte jis nuvyksta į šeštadieninę lietuvišką mokyklą, kur jis su kitais lietuvių kilmės draugais mokosi lietuviškai kalbėti, rašyti, dainuoti ir šokti. Be to, toje mokykloje jie mokosi ir Lietuvos geografijos, istorijos ir tradicijų. Lengvai galima įsivaizduoti mažųjų smalsumą: ilgai netruko, iki toks niekam negirdėtas žodis „Lithuania" ėmė skambėti klasėje. O gal kiti net įtarė, jog čia mažojo Tomuko laki fantazija sukūrė tą lankstų žodį „Lithuania". Tačiau Tomukas ir toliau veikė konkrečiai, rytais atsinešdamas klasėn storą lietuvišką žodyną.

▲ Parodėlė Tomo Stanton mokykloje

Tomo Stanton klasė St. Edmunds mokykloje ▼

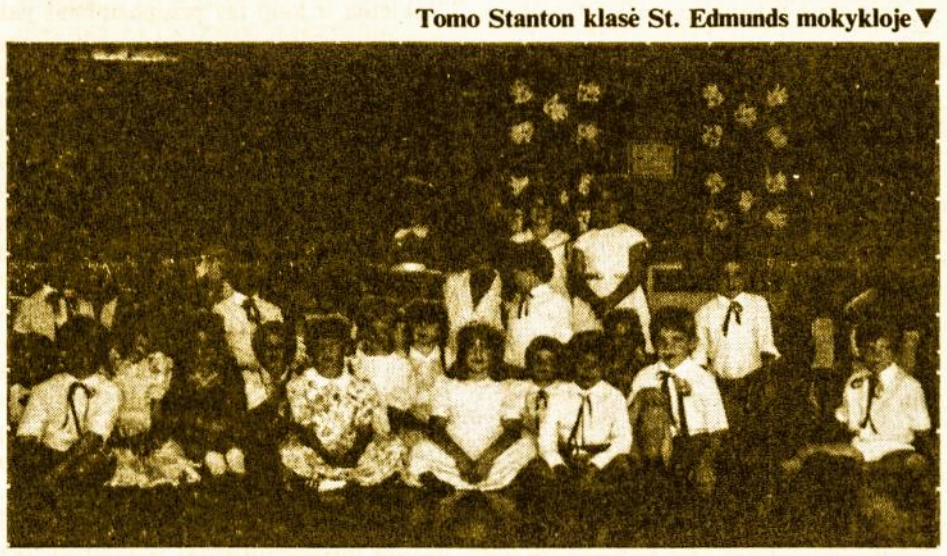

Beveik tuo pačiu metu St. Edmunds mokykloje buvo ruošiamasi dideliam projektui — kiekvieną klasę supažindinti su mokiniams mažai pažįstamu kraštu. Ir savaime aišku, kad Tomuko klasė pasirinko Lietuvą. Klasės auklėtoja talkon pasikvietė Tomo mamytę Živilę Šlekytę-Stanton. Ir prasidėjo darbymetė: čia buvo sekamos mūsų liaudies pasakos, nepagailint dramatiškų interpretacijų. Mažyliai rijo seilę, kai Geležinis Vilkas staugė Paneriuos, (o gal nevienas ir nuogąstavo to pranašingo staugimo); jie žarstė saujose gintarėlius, braukė ašarėles, kai Eglės vyras Žilvinas atplaukė kraujo puta, piešė Baltiją su Jūrate ir Kastyčiu... ir taip be galo, be krašto tos pasakos plaukė. Išmoko vaikai keleta žodžių: labas, sudie, ačiū ir t.t., kuriais pasisveikindavo ir atsisveikindavo, išmoko skaičiuot iki dvidešimties, sulietuvino savo vardus, susipažino su lietuviška abacėle, traškiai šoko „noriu miego" ir kitus vaikams pritaikytus šokius. O ir ežys su ežiukais, grybas su grybukais buvo iškepti, papuošti ir... pasiskaniauta. Buvo ir istorijos, ir geografijos pamokos. Ir taip Tomo klasė tapo it mažytė Lietuva: lentynose lietuviškos knygelės, vazonėliuose augo rūtelė, geltona-žalia-raudona spalvomis buvo išpuošta klasė, o ir jaunimėlis per „pabaigtuves" dėvėjo trispalvius kaklaraiščius, juostas, karūnėles. Taip išsipuošę, jie pasirodė su lietuviškomis dainomis ir šokiais visai mokyklai. Pagaliau ėmė „tautos" keliauti vienos pas kitas. Lietuvoje svečius pasitikdavo su duona, druska ir serbentų sultimis (žinokit — vynu!). Svečiai buvo nustebinti miestų grožiu, jų vardais, visur plevėsuojančiomis trispalvėmis. Pasieniečiai begaliniai mandagūs, nesudarydami jokių nepatogumų svečiams, štampuodavo pasus Nepriklausomos Lietuvos štampu, bet visi žinojo, jog kol kas ši gražioji šalis dar tebėra svetimųjų okupuota ir kad visi geri ir dori žmonės Lietuvoje ir plačiame pasaulyje kovoja už jos laisvę. Pasibaigus „tautų pasisvečiavimui" St. Edmunds mokykloje, ilgai buvo kalbama apie gražiąją Lietuvą ir mokykloje, ir šeimose. Tai klasės mokytojos ir energingosios Živilės nuopelnas; ji tam projektui paskyrė daug valandų, energijos ir geros valios. Ir niekas nenustebo, jog „Lietuva" gavo pirmąjį prizą už viską.

Metinė Tomuko klasės iškyla įvyko Lietuvių Sodyboj, vaikams bekrykščiant pievose. Tai dar vienas realus Lietuvos priminimas ir mokytojams, ir vaikams. Didelis ačiū Sodybos direktoriui B. Butrimui už jo malonias paslaugas.

Žiogeliai

VENGRIJOS RESPUBLIKA

Šimtatūkstantinė vengrų minia spalio 23 d., Budapešte, prie Parlamento rūmų, didelėmis ovacijomis ir šūkiais „Lauk, rusai, iš mūsų krašto", sutiko naujosios Vengrijos respublikos paskelbimą. Naujoji respublika nebesivadina „liaudies" ir, kaip pastebi apžvalgininkai, yra užsibrėžusi tikslą palaipsniškai atsipalaiduoti nuo tų ryšių, kurie iki šiol Vengriją tampriai jungė su komunistų valdomų Centro bei Rytų Europos kraštų bloku. Pats Vengrijos užsienio reikalų ministras Guyla Horn pareiškė, kad naujosios Vengrijos užmojis yra ateityje įsijungti į Vakarų Europos bendruomenę ir pasiskelbti neutralia valstybe. Šių tikslų Vengrija, aišku, negalės greitai atsiekti, nes jos atsiskyrimas nuo Varšuvos sutarties kraštų, bent šiuo tarpu, nebūtų Maskvos toleruojamas. Kiekvienu atveju, naujoji Vengrijos respublika yra pasiryžusi sparčiai žengti demokratizacijos ir daugiapartinės politinės sistemos kryptimi. Buržuazinės demokratijos ir demokratinio socializmo vertybės nuo dabar turės būti drauge įtvirtinamos Vengrijoje, pažymėjo Parlamento pirmininkas Szuros. Vengrijoje nuo spalio 23 d., pagaliau, yra panaikinta ir raudonosios žvaigždės emblema. Net ir milicininkai jau suspėjo raudonąją žvaigždę nuplėšti nuo savo kepurių. Jos vietoje ant kepurių yra prisiūta Vengrijos trispalvė. Galop, pažymėtina, kad naujosios Vengrijos respublikos paskelbimo data — spalio 23-oji nebuvo atsitiktinai parinkta. Tą dieną lygiai prieš 33-ejus metus, vengrų tauta sukilo prieš sovietinį okupantą ir prieš komunistinį režimą. Vengrų tautos laisvės ir nepriklausomybės siekius tuomet kraujuje nuslopino intervenavusi raudonoji armija. *VAT.R*

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

MANO BROLIS PRANAS

Savo prisiminimuose rašiau, kad 1933 m. vasarą, būdamas dvylikos metų, su seserim slapta perėjome administracinę sieną, atvykdami pas brolį į Kėdainius (EL, 1989 m. rugsėjo mėn. 13 d.).

Gavau keletą laiškų bei užklausimų — kokiu būdu brolis gyveno nepriklausomoje Lietuvoje, o aš lenkų okupuotame Vilniuje? Gal ne tos pačios motinos esate broliai?

Pasistengsiu atsakyti. Esame tos pačios motinos (mama ištekėjo 18-kos metų), augdami gausioje, septynių vaikų šeimoje. Brolis a.a. Pranas buvo vyriausias, aš jauniausias. 1920 m. jis baigė Vilniaus Lietuvių gimnaziją (tuo metu ji vadinosi Pirmoji Vilniaus vyrų Gimnazija). Gen. Želigovskiui užimant Vilnių, brolis savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę (aš dar gulėjau lopšyje), dalyvaudamas kovose prie Širvintų ir Giedraičių, Klaipėdos vadavime. Nepriklausomoje Lietuvoje baigė Karo mokyklą, pasiekdamas kapitono laipsnį. Tarnavo II-am Kėdainių artilerijos plk., kur taip pat gimnazijoje dėstė fizinį lavinimą (žmona — lietuvių kalbą). Tarnaudamas kariuomenėje kartu lankė Vytauto Didžiojo universiteto teisių fakultetą, kurį ir baigė (nežinau kelintais metais). Išėjęs į atsargą buvo Marijampolės apygardos teismo prokuroru, lietuvių tautininkų veikėjas, Marijampolės, Kėdainių, Šiaulių aps. lietuvių tautininkų pirm., paskutinis nepriklausomos Lietuvos Šiaulių apygardos teismo pirmininkas.

1940 m. birželio mėn pabaigoje suimtas, kalintas Šiaulių kalėjime. Kilus vokiečių-sovietų karui, 1941 m. birželio 23 d., išvežtas į Sibirą. Mirė 1944 m. (gimęs 1902 m.) koncentracijos stovykloje.

1940 m. birželio mėn. 20 ar 21 d. išgirdau radio žiniose, kad Šiaulių apygardos teismo pirm. Pranas Baronas-Baranauskas iš savo eitų pareigų atsistatydino. Nujaučiau, kad tai bloga žinia, tad dar tą pačią naktį, išvykau į Šiaulius. Keliauti teko visą naktį, kadangi geležinkelis tarnavo okupacinei sovietų kariuomenei, jos kariniams transportams. Deja, brolio jau nepamačiau, jis buvo suimtas. Kiek prisimenu Šiaulių apygardos teismo rūmuose jau buvo NKVD įstaiga. Paprašiau pasimatymo su broliu, norėdamas pasikalbėti su juo, perduoti kiek maisto, baltinius.

Buvau priimtas jauno izraelito (ir berods brolio kabinete), kuris mane išvadino fašistu, smetoninku (juk aš gyvenau lenkų okupuotame Vilniuje!), liepdamas kuo greičiausiai važiuoti į Vilnių, nes priešingu atveju ir mane laukia brolio likimas.

Apie brolio gyvenimą nepriklausomoje Letuvoje visas žinias paėmiau iš leidinio „Lietuviai tautininkai komunistų kankiniai, psl. 20. Spėju, kad jas davė jo draugas J. Pimpė, ar S. Šimoliūnas.

Kazys Baronas

IŠKRAIPYTI FAKTAI

Malonu, kad radote vietos „Europos Lietuvyje" mano rašiniui apie mūsų spaudos reikalus. Dar maloniau, kad į mano paliestas problemas „Europos Lietuvyje" atsiliepė ir kiti kolegos. Atrodo, tai sena ir gana aktuali lietuvių žurnalistų problema. Gerai, kad tarp aprašančiųjų ir rašančiųjų atsiranda šiokia tokia įtampa, tai tik pagyvina vaiklą. Nors visiškos tiesos dar niekas nesurado, bet jos ieškant reikia stengtis neprasilenkti su faktais.

Bendrai, kai po mano parašytų straipsnių laikraščiuose vyksta skaitytojų pasisakymai, aš nereaguoju, nes esu įsitikinęs, kad kiekvienas asmuo galvoja skirtingai ir todėl jis turi turėti galimybę savo nuomonę pareikšti. Bet, jeigu iškraipomi faktai, sąmoningai ar nesąmoningai, tai juos reikia atitaisyti.

Vasario 16 gimnazijos direktorius Andrius Šmitas, dabar Vokietijos Lietuvių Bendruomenės valdybos vardu klysta savo rašinyje „Europos Lietuvyje" sakydamas, kad niekas iš lietuviškai rašančių nesikreipė į VLB valdybą. Kelias dienas prieš „Europos Lietuvių Dienas", paskambinau VL Bendruomenei. Kadangi tas pats telefono numeris ir gimnazijos, atsiliepė direktoriaus sekretorė ponia Šiugždinienė. Ji paprašyta mane sujungė su VLB reikalų vedėju Justinu Lukošium, kuriam išdėsčiau padėtį, o jis VLB valdybos vardu, nes yra jos tarnautojas, pareiškė, kad lietuviškai rašantiems Valdyba nieko neorganizuoja, spaudos konferencija nėra numatyta. Tai reikėjo man pačiam imtis iniciatyvos, susitarti su prof. Landsbergiu ir dainininku Vytautu Babravičium, nes su pirmu turėjau paruošti pasikalbėjimą, o apie kitą — „Akiračiams" parašyti straipsnį. Aišku, ir be VLB valdybos pagalbos tai padariau.

Nebūtų buvęs pilnas aprašymas apie „Simą", jeigu nebūčiau buvęs ir išklausęs jo koncerto. O ten prie durų budėjusi VLB talkininkė ponia Tesnau pareiškė, kad lietuviškai rašantys turi sumokėti 20 markių. Tai ir padariau.

Būtų gerai, jeigu ateityje Andrius Šmitas, ar kiti rašantieji „valdžios" atsakymus į spaudą, pirmiau pasiteirautų. Dėl kitų jo išvedžiojimų negaliu nieko pasakyti, nes tai neliečia manęs.

Džiugu, kad ateityje VLB Valdyba pažada būti „mielesni" mums į spaudą rašantiems. Gal tuo paseks ir kiti organizatoriai, nes aprašymai apie Kernagį ir „Tėviškės" draugijos artistus nebūtų „Europos Lietuvyje pasirodę, jeigu aš nebūčiau sumokėjęs įėjimo mokesčio.

Romas Šileris

ITALIJOJE

LIETUVOS KARDINOLAS VATIKANE

Lietuvos kardinolas Sladkevičius, spalio 24 d., aplankė Vatikano valstybės sekretorių kardinolą Casaroli su kuriuo kalbėjosi Lietuvos Bažnyčią liečiančiais klausimais. Visos didžiuosios spaudos agentūros pranešė apie įvykusį Lietuvos kardinolo susitikimą su Šventuoju Tėvu po kurio Jonas Paulius II-sis taip pat priėmė kardinolą Sladkevičių į Romą atlydėjusius Lietuvos vyskupus — Juozą Matulaitį, Juozą Žemaitį ir Vladą Michelevičių. Spaudos agentūros, remdamosi Vatikano šaltiniais, praneša, kad Lietuvos kardinolas ir trys vyskupai painformavo Popiežių apie Bažnyčios padėtį Lietuvoje ir apie pagerėjusius santykius su valdžia sprendžiant religinio gyvenio klausimus. Spalio 25 d. iš Romos per Maskvą atgal į Lietuvą išvyko dvi savaites čia viešėję Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius ir jį atlydėję Lietuvos vyskupai: Vilkaviškio vyskupijos apaštalinis administratorius vyskupas Juozas Žemaitis, Kaišiadorių vyskupijos apaštalinis administratorius Juozas Matulaitis ir Kauno arkivyskupo pagelbininkas vyskupas Vladas Michelevičius. Kardinolas Sladkevičius ir vyskupas Michelevičius Romoje dalyvavo Europos vyskupų simpoziume, drauge su kitais Lietuvos vyskupais aplankė Popiežių Joną Paulių II-jį su kuriuo tarėsi Lietuvos Bažnyčią liečiančiais klausimais. Kardinolas Sladkevičius ir jį lydintys trys Lietuvos vyskupais iš Maskvos traukiniu pasieks Lietuvą. *VAT.R*

ŠVEICARIJOJE

LAISVĖS BANDYMAS

Sąjūdžio generalinis sekretorius Virgilijus Čepaitis buvo pakviestas Ženevos Universiteto dalyvauti metiniame paskaitų cikle „Tarptautinis susitikimas", kuris vyko spalio 2-7 dienomis.

Virgilijus Čepaitis Ženevos Universiteto buvo pakviestas dalyvauti bandymas" debatuose ir supažindino Ženevos publiką su Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio siekiais, apibudino Sąjūdžio santykius su KP ir labai išsamiai aptarė Lietuvos visuomenės aspiracijas, siekti tautinės ir valstybinės nepriklausomybės taikingomis ir teisinėmis priemonėmis. Taip pat Virgilijus Čepaitis buvo pakviestas ir dalyvavo Šveicarijos TV, kuri ruošia apie Lietuvą specialią laidą.

Šveicarijos laikraščiai ir radijas plačiai paminėjo, kad Šveicarijos LB pirmininkas N. Prielaida kalbėdamas apie rugpjūčio 23 d. Molotovo-Ribbentropo sutarties 50 metų sukakties paminėjimą, išsamiai ir griežtai šią sutartį pasmerkė.

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England

Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 20 svarų;

Vokietijoje — 77 DM. Visur kitur — 25 sv. (oro paštu).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS— KADA—KUR?

Lapkričio 11-18 — Pirmoji Religijos Filisofijos studijų savaitė Lietuvoje. Kreiptis į: D.M. Stančienė, Viršuliškių 71-60, 232056 Vilnius, Lietuva, USSR.

Lapkričio 22-26 — Pasaulio lietuvių Centre Lemont, Illinois, JAV., įvyks VI mokslo ir kūrybos simpoziumas. (EL nr. 24-2059, 2 psl.).

Gruodžio 9 — LLMM trimestro pabaiga ir 10.30 val. kalėdinė „Eglutė".

Gruodžio 9-10 — Ansamblio „Gimtinė" repeticija Sodyboje.

1990 m.

Sausio 13 — LLMM trimestro pradžia.

Gegužės 20-24 — VII-tas Lietuvos gydytojų suvažiavimas. Kreiptis: LGS sekretoriatas, P.O. Box 1011, 233007 Kaunas, Lietuva, USSR.

Birželio 5-29 — Kopenhagoje įvyks Žmogaus teisių konferencija. (EL. nr. 24-2059, 3 psl.).

AUKOS SPAUDAI

P. Vigelskas — 5.50 sv.
B. Zinkus — 5 sv.
K. Šova — 2 sv.
J. Sadula — 2 sv.
V. Tamošius — 10 sv.
Aukojusiems nuoširdžiai dėkojame

LONDONO LIETUVIŲ MAIRONIO MOKYKLA

Londono lietuvių Maironio mokyklos mokytojų posėdis įvyko po pamokų spalio 7 dieną. Buvo aptarta eilė einamųjų reikalų, visų mokytojų pasidžiaugta aiškiai pastebima pažanga moksle. Ilgiau buvo kalbama apie realias galimybes pasikviesti pedagogą iš Lietuvos sekantiems dviem trimestrams, kas palengvintų mokytojų darbą.

Trimestro pabaiga ir Kalėdinė mokyklos „Eglutė" įvyks gruodžio 9 d. 10.30 val. Lietuvių Namuose. Laukiame visų. Naujas trimestras prasidės sausio 13 d. 1990 metais.

Žiogeliai

KARIKATŪRŲ PARODA

Romo Kinkos iniciatyva, lapkričio 3 dieną Londone, „The Cartoon Gallery" salėje, 83 Lambs Conduit Street, WC1, atidaryta karikatūristo Sigito Burneckio, gyvenančio Lietuvoje, darbų paroda.

Toje pat salėje, kitoje vietoje, buvo galima matyti žinomo anglų dail Garlando, kuris neseniai lankėsi Lietuvoje, karikatūrų bei piešinių seriją.

UŽSIPRENUMERUOKITE IR AUKA REMKITE „EUROPOS LIETUVĮ", VIENINTELĮ SAVAITRAŠTĮ VAKARŲ EUROPOJE!

PAMALDOS

Nottinghame — lapkričio 16 d., Aušros Vartų Marijos šventėje, 19 val., Židinyje.

Nottinghame — lapkričio 19 d., 11.15 val., Židinyje.

Derbyje — lapkričio 19 d., 14 val., Bridge Gate.

Rochdalėje — lapkričio 19 d., 12.30 val.

Manchesteryje — lapkričio 26 d., 12.30 val.

Bradforde — gruodžio 3 d. 12.30 val.

Buvusiai LSS Anglijos Seserijos Rajono Vadeivei
A.A. v.s. Danutei Fidlerienei
amžinai palikus mūsų gretas
reiškiame giliausią užuojautą
jos vyrui v.s. Viliuiir šeimai
Europos Rajono Vadeivė ir Sesės

PADĖKA

Kun. S. Matuliui, MIC, visiems derbiškiams ir iš toliau atvykusiems mane aplankyti ligoninėje mano draugams bei pažįstamiems ir prisiuntusiems man linkėjimus — nuoširdžiausiai dėkoju.

Šiuo metu sveikstu namuose.

J. Valentinas

PADĖKA

Vorutos ansamblio apsilankymo proga, DBLS Stoke-on-Trent skyriui ir visuomenei paaukojusiems ansambliui 40.00 sv. nuoširdžiai dėkojame

Rengėjai

BRADFORDE

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ

Lapkričio 25 d., šeštadienį, 18.00 val. „Vyties" klube rengiamas

Kariuomenės Šventės Minėjimas

Programoje: Henriko Vaineikio paskaita, o meninę dalį atliks vietinės meno pajėgos. Kviečiame visus gausiai dalyvauti.

Klubo ir skyriaus valdybos

DERBYJE

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ

Lapkričio 26 d., sekmadienį, DBLS Derby skyrius ruošia kuklų Kariuomenės sventės

MINĖJIMĄ

Minėjimas įvyks ukrainiečių klubo patalpose, 27 Charnwood Str. Derby, 14.00 val.

Visus vietos bei apylinkės tautiečius ir svečius maloniai kviečiame į minėjimą gausiai atsilankyti. Bendrai atšvęsime šią reikšmingą šventę ir pabendrausime.

Sk. Valdyba

MANČESTERYJE

KLUBO BALIUS

Spalio 21 d. Mančesterio lietuvių soc. klubas turėjo metinį tradicinį klubo narių balių — pobūvį, kuriame buvo paminėtas šio klubo įsteigimo 40 metų jubiliejus (klubas įsteigtas 1949 m. sausio 8.). dalyvavo 50 žmonių.

Pobūvį atidarė klubo pirm. A. Podvoiskis, kuris pasveikino pobūvio dalyvius ir sukalbėjęs vaišių maldą palinkėjo skanaus apetito. Maistą paruošė B. Kupstienė ir S. Keturakienė.

Po užkandžių ir pirmųjų tostų pirmininkas supažindino visus su buvusio ir šio klubo istorija. Klubas mums yra svarbus tuo, kad jame vyksta mūsų visuomeninis ir kultūrinis gyvenimas ir praledžiamas laisvas laikas, be klubo mes būtume merdėję.

Pasivaišinus buvo šauniai padainuota. Pobūvis praėjo visų pakilioje nuotaikoje ir nusitęsė iki vėlaus laiko.

Klubui linkime išsilaikyti ir bujoti dar ilgus metus.

A. P-kis

MANČESTERYJE

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ

L.K.V.S-gos „Ramovė" Mančesterio skyriaus rengiamas Lietuvos Kariuomenės įsteigimo

MINĖJIMAS

įvyks lapkričio 18 d., 18.00 val. Mančesterio Lietuvių Klube, 121 Middleton Rd., Manchester.

Programoje H. Vaineikio paskaita ir meninė dalis.

Visi tautiečiai yra kviečiami šiame susirinkime gausiai dalyvauti.

Skyriaus Valdyba

VESTUVĖS

Spalio 7 d. Algirdas Motūza, 32 metų, apsivedė su Barbara Rollinson, 26 metų iš Šeffieldo. Jis yra gerai žinomo veikėjo Viktoro ir Franceskos Motūzų, gyvenančių Rochdalėje, vienturtis sūnus, kurio profesija yra pramonės dizaineris (industrial designer), o ji — eksporto raštininkė (export clerk). Šliūbas įvyko Our Lady and St. Thomas bažnyčioje Šeffielde. Juos vedybiniam gyvenimui surišo Fr. Charles. Pajauniais buvo Gary Spence ir Candda Doyle.

Vestuvinis pokylis įvyko Mančesterio lietuvių soc. klube, dalyvavo 45 žmonės. Jaunavedžius prie M. lietuvių klubo durų su vynu, duona ir druska pasitiko I. Gerdžiūnienė. Visi šauniai pasilinksmino ir pašoko.

Jaunavedžiai medaus mėnesį praleido Devone. Gyvena Šeffielde.

Visi jaunavedžiams linkime laimingo ir vaisingo vedybinio gyvenimo

MIRĖ ONA IVANAUSKIENĖ

Spalio 1 d. Oldhamo naujoje ligoninėje nuo leukemijos mirė O. Ivanauskienė, sulaukusi 79 metų amžiaus.

Ona gimė 1910 m. spalio 9 d. Joniškyje, Tauragės apskrityje. Gyveno Tauragėje ir apsivedė su Bružu, su kuriuo susilaukė sūnaus Jono. Užeinant rusams, pasitraukė į Vokietiją. Jos vyras buvo rusų išvežtas. 1947 m. atvyko į Angliją ir 4 m. dirbo tekstilėje. Apsivedė su J. Ivanausku, kuris mirė 1977.VII.26, su juo vaikų nesusilaukė. Buvo MLM Ratelio „RŪTOS„ ir MLS klubo narė. Ilgą laiką MLS klube sekmadieniais virdavo pietus, kuriuos noriai valgydavo viengungiai, dažnai ir šeimos, atvykę iš kitur, maistą pagamindavo ir pobūviams. Buvo nuoširdi, stengėsi padėti visiems.

Liko nuliūdę sūnus, keturi anūkai ir giminės.

Laidotuvės įvyko spalio 18 d. Pomirtines apeigas Our Lady of Mount Carmel and Šv. Patriko bažnyčioje ir Oldhamo Greenacres kapinėse atliko kan. V. Kamaitis. Palaidota šeimos kape. Laidotuvių visi buvo pakviesti į M. lietuvių klubą arbatėlei.

Ilsėkis, Ona, ramybėje.

Onai Ivanauskienei mirus, jos sūnų Joną ir jo šeimos narius bei gimines visi giliai užjaučiame ir kartu liūdime.

APSILANKĖ VILNIAUS TECHNINĖS MOKYKLOS CHORAS

Spalio 25 d. viešnagei į Mančesterio lietuvių klubą iš Boltono atvyko Vilniaus techninės mokyklos vyrų choras, viso 45 žmonės, visi jauno amžiaus, išskyrus vadovybę. Juos į Boltoną iškvietė Boltonas koncertui ir tarpvalstybiniam pabendravimui. Tokiu pat tikslu anglai bus pakviesti į Lietuvą. Jie atvyko vėlai vakare, nes jų viešnagės programa plati ir užpildė visą turimą laiką.

Juos pasitiko klubo pirm. A. Podvoiskis, valdybos nariai ir daug vietos ir apylinkės lietuvių. Klubas buvo pilnas žmonių, net ir statiems trūko vietos, o koncerto metu pritrūko sėdimų vietų.

Prieš pradedant programą, choras sugiedojo Lietuvos himną. Po to juos pasveikino klubo pirm. A. Podvoiskis ir supažindino svečius su Mančesterio lietuvių kolonijos istoriją. Juos dar sveikimo ramovėnų pirm. K. Murauskas, DBLS Boltono skyr. pirm. H. Vainekis ir kalbėjo Boltono muzikos centro viršininkas Frank Wood ir Vilniaus Politechnikumo mokyklos direktorius Algimantas Pyliponis, kuris supažindino su choristais.

Choras padainavo eilę lietuviškų dainų meliodijos ir žodžiai pakeisti, taip pat ir himno. Gerai, kad publika neįsijungė — būtų įvykusi maišatis. Programą pravedė A. Lukša, kuris tarp dainų skaitė lietuvių autorių poeziją. Choras gerai paruoštas ir buvo malonu klausytis jo dainavimo.

MIRĖ JACKUS SONDA

Pakeliui į Lietuvą, spalio 14 dieną Maskvos aerouoste, atskridęs iš JAV, staiga mirė Jackus Sonda-Sondeckis, buv. Šiaulių miesto burmistras ir žinomas visuomenės veikėjas. Gyvendamas išeivijoje, jis ilgą laiką redagavo Bostono lietuvių savaitraštį „Keleivis".

A.a. Jackus Sonda (96 m. amžiaus) ketino šešis mėnesius paviešėti pas savo dukterį Vilniuje. Dabar jis ten liko amžinam poilsiui.

RENGIAMASI PAMINĖTI LIETUVOS KARIUOMENĖS DIENĄ

Sąjūdžio Kauno taryba siūlo Sąjūdžio seimo tarybai surengti respublikinę akciją, paminint Lietuvos kariuomenės dieną. Tą dieną Karo muziejaus sodelyje Kaune bus pradėta iškilmingai atstatyti Kovų už Lietuvos nepriklausomybės paminklą.

LIC

PABALTIJO KLAUSIMAS JAV KONGRESO APKLAUSOJE

(Atkelta iš 1 psl.)

kongresmenas Wayne Owens (demokratas iš Utah) viešai pasveikino svečius.

Be kongresmeno Owens, apklausoje dalyvavo ir kongresmenas Doug Bereuter (respublikonas iš Nebraskos), kuris teigė, kad jo rinkiminėje apygardoje gyvena nemažai latvių ir kad jis esąs jiems prižadėjęs aplankyti Latviją ir galbūt kitas Pabaltijo šalis netolimoje ateityje.

Įvadinėse pastabose kongresmenai Owens ir Bereuter atkreipė dėmesį į tai, kad Pabaltijo tautos esančios okupuotose šalys. Bereuter beveik visus klausimus, kuriuos pateikė liudytojams, skyrė Pabaltijos temai. Klausė kodėl sovietai nusprendė pripažinti, kad Stalino valdžia tikrai sudarė slaptą sutartį su nacių Vokietija ir kaip tas prisipažinimas gali paveikti tautinio apsisprendimo judėjimą Pabaltijo valstybėse? Kokią įtaką religinės bendruomenės turėjusios pabaltiečių tautiniams judėjimams? Ar Pabaltijo respublikų kompartijos bendradarbiauja su tautiniais judėjimais? Kokią įtaką gali turėti nepabaltiečių kareivių atliekančių karinę tarnybą Pabaltijo šalyse dalyvavimas respublikiniuose rinkimuose ateinančiais metais?

Liudytojų atsakymai į šiuos klausimus buvo įvairūs. Pavyzdžiui Ludmilla Thorne pabrėžė, kad Pabaltijo šalių liaudies frontai nėra antirusiški, kaip Vakaruose kartais pavaizduojama. Tačiau, Serge Padukov teigė, jog jie iš tikrųjų buvo antirusiški iš pradžių, bet dabar akcentuoja priešiškumą ne rusams, o komunistų santvarkai. Liudytojai gyrė Pabaltijo tautų pasiryžimą ginti savo teises taikingu būdu ir sutarė, kad iš trijų Pabaltijo šalių tiktai Lietuvoje Bažnyčia turėjusi labai didelę įtaką žmogaus teisių bei tautinių teisių judėjimui.

Liudytojas Kline prisipažino, kad jis nesąs Pabaltijo šalių žinovas. Jo komentaras tiko visiems liudytojams — nors jie pasirodė neblogai informuoti apie Pabaltijo padėtį, bet jų atsakymai nepasižymėjo ypatingu įžvalgumu.

Apklausa užsitęsė nepilnas dvi valandas.

LIC

DBLS Boltono skyr. pirm. H. Vainekis Boltono lietuvių vardu atminimui įteikė VPM direktoriui A. Pyliponiui sidabrinę lėkštę su angliškų įrašu, už ką jam buvo padėkota.

VPM direk. A. Pyliponis DBLS Boltono skyr. pirm. H. Vainekį, kuris buvo jų vertėju, per petį perjuosė ilga tautine juosta ir įteikė Lietuvos vaizdų albumą. Taip pat tautine juosta buvo perjuostas ir klubo pirm. A. Podvoiskis ir įteiktas Lietuvos vaizdų albumas, Juozo Polio *Gimtoji Žemė Lietuva*, ir didelė choro nuotrauka.

Po programos svečiai buvo pavaišinti klubo užkandžiais, kuriuos paruošė B. Kupstienė, S. Keturakienė ir padėjo V. Chadakauskas, ir stipresniu išgėrimu. Visi pabendravo su svečiais ir apgailestavo, kad jų viešnagė buvo trumpa — truko tik tris valandas.

Vietinės stoties BBC-GMR žinių agentė Kim Barrington įrekordavo dalį programos, kuri buvo perduota per jų programą. Apie choro viešnagę ir koncertą rašė Boltono spauda.

Visi nuoširdžiai dėkojame Vilniaus Techninės mokyklos vadovybei ir choristams už apsilankymą pas mus, padainuotas dainas ir poeziją.

A. P-kis

PASAULYJE

Mažėja „Pravdos" skaitytojų skaičius

Neseniai prezidentas Gorbačiovas atleido iš pareigų Viktorą Afanasiev, kuris per paskutiniuosius 13 metų redagavo „Pravdą", bet buvo laikomas esąs priešingu naujoms reformoms. Naujasis redaktorius Ivan Frolov labai susirūpino tuo, kad didelis laikraščio skaitytojų skaičius pasirinko skaityti prestroiką remianačius laikraščius. Naujasis redaktorius manąs, kad komunistų partijoje vykstantis labai komplikuotas reformų procesas paveikė ir partijos organą. Tačiau jis pasižadėjo ištirti ir paskelbti tikrąsias mažėjančių „Pravdos" skaitytojų priežastis.

Pasikeitimai Pietų Afrikoje

Kaip Rytų Europoje taip ir Pietų Afrikoje vyksta reformos, kurios prieš metus atrodė neįmanomos. Neseniai vykusi didžiulė juodųjų demonstracija, kurioje laisvai plevėsavo uždraustos ANC (Tautinio Afrikos Kongreso) organizacijos vėliavos, praėjo be žiaurumų. Iš kalėjimo paleisti tos organizacijos pareigūnai toje demonstracijoje kalbėjo. Net spėjama, kad ANC ir vyriausybės atstovai susitiks tartis. Tačiau Nelsonas Mandela, kad ir gražioje viloje, tebėra kalėjime.

Krenzas Maskvoje

Naujas R. Vokietijos vadas Krenz aplankė Kremlių ir kalbėjosi su prezidentu Gorbačiovu. Spaudos korespondentams jis pareiškė, kad Rytų Vokietijoje jie turį socialistišką pliuralizmą ir kad tos didelės demonstracijos rodo, kad žmonės siekia socializmo atnaujinimo. Kitaip žiūrima į tas demontracijsa pačioje Vokietijoje, kur žmonės ne tik demonstruoja prieš diktatūrišką valdžią, bet kai tik pasitaiko proga, bėga į vakarus. Dėl Berlyno sienos Krenz pareiškė, kad tai yra siena ne tik tarp dviejų valstybių, bet ir tarp dviejų socialinių ir militarinių sistemų.

Prezidentų susitikimas Viduržemio jūroje

Kito mėnesio pradžioje Viduržemio jūroje, prie Maltos salos, susitiks didieji prezidentai Gorbačiovas ir Bushas, kaip kad sovietų vyriausias spaudos ryšininkas Gennady Gerasimov prasitarė: šaltąjį karą paskandinti Viduržemio jūros dugne. Didesnės reikšmės yra teikiama prezidentų susitikimui kitų metų pavasarį ar vasarą, kada bus svarstomi labai svarbūs reikalai, kaip nusiginklavimas. Viduržemio jūroje susitikimas esąs tik tam, kad didžiųjų valstybių vadai geriau susipažintų.

Tačiau, tikriausiai bus paliesta ir sovietų ekonominė būklė. Amerikoje yra skirtingos nuomonės dėl perestroikos rėmimo. Vini mano, kad perestroika ilgai neišsilaikys ir todėl kai kurie sako, jų tarpe ir viceprezidentas Quayle, kad sovietų per daug remti nereikėtų, nes jie, pasikeitus sąlygoms, vėl gali grąsinti vakarams. Tuo tarpu, pats prezidentas Bushas esąs įsitikinęs, kad Gorbačiovas išsilaikys ir ieško būdų perestroiką paremti; siunčia ekonomistus ir kitokius specialistus, kad jie padėtų Sov. Sąjungoje įvesti rinkos ekonomiją.

Rytų Vokietijos likimas, tikriausiai, irgi figūruos jų pokalbiuose. Rytų Vokietijos diktatūriška sistema turės pasikeisti, o tada iškils Rytų ir Vakarų Vokietijų suvienijimas.

Margaret Thatcher rūpesčiai

Margaret Thatcher dešimt metų išbuvus Britanijos premjere, kyla abejonės, ar ji pajėgs pergyventi paskutinę krizę, kurią iššaukė finansų ministro Nigel Lawson atsistatydinimas. Sakoma, kad premjerė yra perdaug autokratiška ir nesiskaito su vyresnių kabineto narių nuomonėmis. Kita grupė teigia, kad ji ir toliau valdys kraštą, nesvyruodama savo nutarimuose, nes tai yra būtina krašto gerbūviui. Šiuo metu opinijų apklausinėjimuose konsevatoriai yra atsilikę nuo darbiečių, kurie pirmauja. Tuo yra susirūpinę konservatorių partijos vadai ir būk tai jie pataria premjerei moderuoti savo atsinešimą.

Naujai kaltinami karo nusikaltėliai

Karo nusikaltėlių tyrimo komisijos pirmininko Sir Thomas Hetherington pakviesta į Britaniją atvyko sovietų karo nusikaltėlių komisijos narė Natalija Kalsnikova, kuri būk tai atsivežė naujų parodymų prieš Britanijoje esančius 124 karo nusikaltėlius. Britų parlamente greitai bus svarstomas įstatymo pakeitimas, pagal kurį bus galima teisti prieš 50 metų karo metu nusikaltusius pabaltiečius, baltarusius ir ukrainiečius. Kai kurie anglų laikraščiai klausia, ar ji atsivežė įrodymų prieš Stalino laikų žudikus, kurie iššudė daugiau žmonių, negu jų žuvo karo metu.